

6. Demografie, aktuální demografické charakteristiky pro ČR

Demografie (z řec. popis, popisovat) je samostatný vědní obor, jehož předmětem je zkoumání procesu reprodukce (především lidských) populací. Předmětem tohoto studia je demografická reprodukce neboli obnova lidských populací rozením a umíráním. Základními tématy demografie jsou tedy početní změny obyvatel a přírůstky resp. porodnost a úmrtnost (mortalita). ([web](#), [web](#), [web](#))

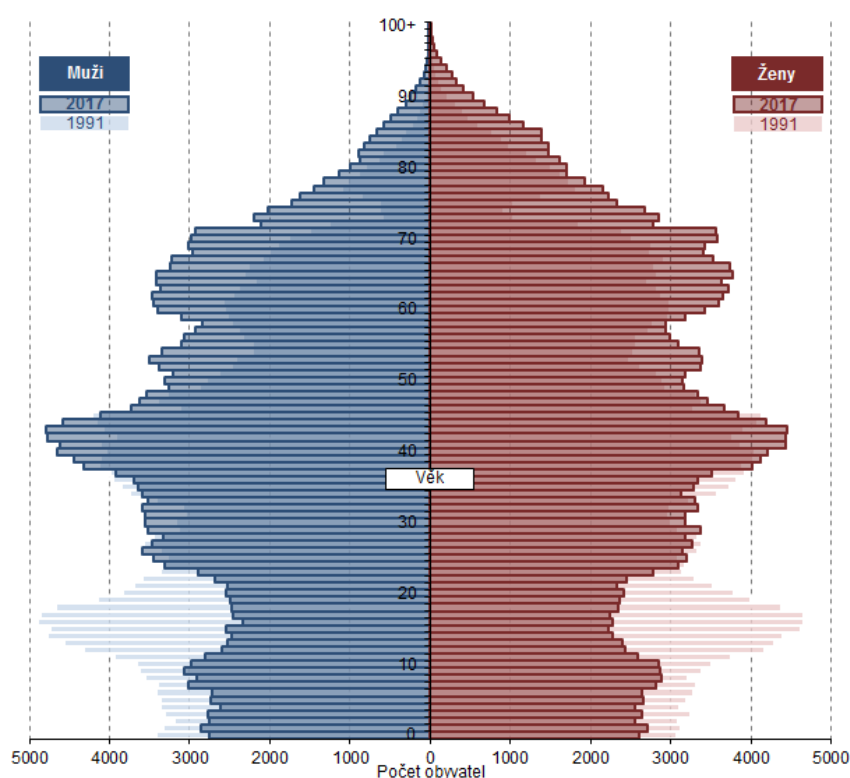
Demografie se dále dělí na jednotlivé obory podle rozdílů zkoumané cílové „skupiny“ např. jedním z oborů demografie je Historická demografie, která se zabývá studiem historických populací. Paleodemografie se zabývá demografickým rozbohem pravěkých populací. ([web](#), [web](#), [web](#))

Hranice **demografického stáří** je stále otázkou diskuze, avšak širší rozmezí je stanoveno na věk mezi 60 a 65 lety. V tomto věku odchází většina lidí do důchodu. Ovšem kalendářní věk je informace sama o sobě bez hlubší vypovídající hodnoty. Ukončení pracovního poměru a odchod do důchodu můžeme považovat za znak počátku stáří. V současné době máme v ČR celkem 2,1 milionu osob starších 65 let věku (stav k 31. 12. 2018). ([web](#)) Ekonomicky neaktivních osob v důchodovém věku je v ČR 1,5 milionu. ([web](#))

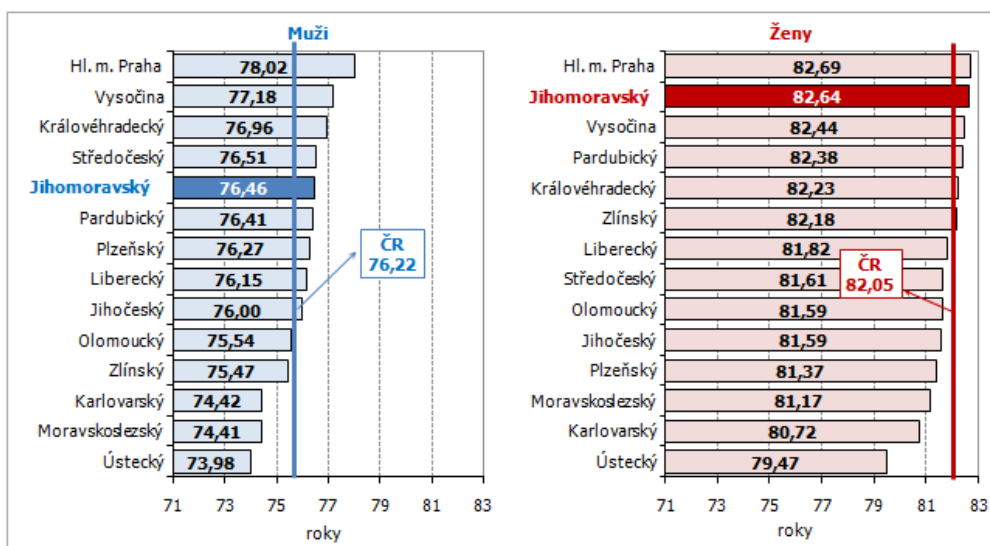
Demografické stárnutí pak označuje proces, při kterém se mění věková struktura obyvatelstva. Postupně se zvyšuje počet osob starších 60 let a snižuje se podíl osob mladších 15 let. ([studijní materiály is.muni.cz](#)) Socio-ekonomická situace stejně jako výše vzdělání jsou zcela jistě faktory ovlivňující míru reprodukce, a tím míru demografického stárnutí.

Počet let zdravého života („healthy life years“) se u mužů a žen po 50. roce věku v zemích Evropské unie liší. V roce 2005 mohl 50letý muž v EU žít bez zdravotních omezení v průměru dalších 17,3 let a žena 18,1 let. Počet let zdravého života přitom pozitivně koreloval s výší hrubého domácího produktu (HDP) a s náklady, která příslušná země EZ vynaložila na péči o seniory. ([web](#))

Obrázek 1 - Věková struktura obyvatelstva Pardubického kraje v letech 1991 a 2017

Střední délka života neboli naděje dožití je počet roků, který pravděpodobně prožije osoba právě narozená za předpokladu, že se po celou dobu jejího života nezmění řád vymírání. Řád vymírání, který je na základě úmrtností tabulky vypočítáván, udává intenzitu úmrtnosti dané populace. V současné době je průměrná střední délka života v ČR pro muže 76,22 let a pro ženy 82,05 let. ([web](#))

Z historického hlediska byla evropa rozdělena tzv. Hajnalovou linií od Petrohradu po Trest. Tuto typologii zavedl v 60. letech český demograf John Hajnal. ([web](#), [web](#))

Západoevropská rodina je typická pozdním věkem při sňatku pro obě pohlaví, existencí malých tzv. nukleárních rodin se slabými příbuzenskými vztahy se vzdálenější rodinou. Manželství je uzavíráno až v pozdějším věku, kdy mají partneři zajištěné vlastní bydlení. ([web](#), [web](#))

Východoevropská rodina se vyznačuje odlišným sňatkovým režimem. Věk při vstupu do manželství je výrazně nižší. Žena se obvykle přistěhuje do rodiny manžela a v čele rodiny stojí nejstarší člen domácnosti. V jednom obydlí žije více generací a sňatek není podmíněn ekonomickou nezávislostí jedince. ([web](#), [web](#))

Osobně si myslím, že se tyto dva modely v ČR prolínají a není tedy jistě definovatelné, zda na našem území probíhá reprodukce podle jednoho, či druhého modelu. Ve velkých městech bude nejspíš typický západoevropský model a na vesnicích a periferiích měst bude převládat východoevropský model. Nicméně se dle mého názoru stále více přikláníme k západoevropskému modelu i navzdory naší současné východní politice.